

Zorgvuldig vormgegeven:

Keramiek voor comfort en functionaliteit in de zorg

Hoe zie je aandacht en functionaliteit terug in materiaal en vorm? In deze les onderzoeken studenten hoe historisch keramiek niet alleen mooi, maar vooral functioneel en doordacht ontworpen was, met het welzijn van de gebruiker in gedachten. Welke eisen stellen we vandaag aan objecten die comfort en hygiëne moeten bieden? Een praktische, inspirerende les die vakmanschap koppelt aan zorg en welzijn, en studenten uitnodigt om zelf na te denken over ontwerp en gebruiksgemak in hun toekomstige beroep.

Korte omschrijving	Leerlingen onderzoeken de rol van keramiek (aardewerk, porselein) in historische huiselijke en zorgcontexten, gericht op functionaliteit en comfort (eten, drinken, hygiëne). Ze analyseren het ambacht en schetsen een keramisch object voor een specifieke zorgbehoefte.
Doelgroep	MBO niveau 2-4 (Zorg & Welzijn, Facilitair, Horeca, Maatschappelijke Zorg, Verzorgende IG).
Leerdoelen	Na deze les kunnen leerlingen: 1 De functie, vorm en het ambacht achter historisch keramiek voor dagelijks gebruik beschrijven aan de hand van voorbeelden uit het Rijksmuseum, met aandacht voor functionaliteit in huiselijke/zorgcontexten. 2 Analyseren hoe materiaalkeuze, vorm en afwerking van keramiek bijdroegen aan gebruiksgemak, hygiëne of comfort. 3 De principes van zorgvuldigheid en functionaliteit in het keramiekambacht verbinden met hedendaagse zorgpraktijken en de eisen aan materialen daarin. 4 Een snelle schets maken van een keramisch object dat een specifieke functie heeft binnen een zorg- of facilitaire omgeving.
Duur	1 lesuur (50 minuten).
Benodigde materialen	Internettoegang (Rijksmuseum website, 'Vertel je Verhaal'), afbeeldingen van historisch keramiek (borden, schalen, bekers, potten) gericht op dagelijks gebruik, (digitaal) werkblad, teken-/schetsmateriaal.

Lesopzet

1 Introductie (10 minuten): Ambacht aan tafel

- > **Docent:** Toon afbeeldingen van diverse keramische objecten uit het Rijksmuseum die in het dagelijks leven werden gebruikt, met name gericht op eten, drinken of bewaren (bijv. Delfts blauwe borden, een drinkbeker, een voorraadpot, een schenkan). Gebruik de Rijksmuseum website of zoek via 'Vertel je Verhaal' naar objecten met zoektermen als 'keramiek', 'aardewerk', 'porselein', 'Delfts blauw', 'servies', 'potten'.
- > **Klassikale vragen:** "Waarvoor werden deze objecten gebruikt? Hoe zijn ze gemaakt denk je (met de hand, met een mal)? Welke eigenschappen waren belangrijk voor het gebruik (stevigheid, makkelijk schoon te maken, prettig om uit te drinken)?"
- > **Doel:** leerlingen laten zien dat alledaagse objecten het resultaat zijn van doordacht ambacht, gericht op functionaliteit en gebruik.

2 Onderzoek en analyse (20 minuten): functionaliteit onder de loep

- > **Leerlingen (individueel of in duo's):** kies 2-3 keramische objecten die relevant zijn voor gebruik bij eten/drinken, bewaren of hygiëne. Gebruik de Rijksmuseum website en 'Vertel je Verhaal'.
- > **Opdracht (werkblad):** noteer per object:
 - Wat is het object en waarvoor diende het precies?
 - Welke eigenschappen van het materiaal (keramiek) maken het geschikt of ongeschikt voor dit gebruik?
 - Hoe beïnvloedde de vorm (het ontwerp) het gebruiksgemak?
 - Welk ambacht (bijv. draaien, glazuren) was nodig om het functioneel en duurzaam te maken?
- > **Doel:** inzicht krijgen in de relatie tussen ambacht, materiaal, vorm en functionaliteit in historische context.

3 Transfer en creatie (15 minuten): keramiek voor nu

- > **Docent:** korte klassikale overstap naar de moderne zorg/facilitaire omgeving. "Waar kom je keramiek tegen in de moderne zorg of facilitaire dienstverlening (servies, sanitair)? Welke extra eisen stellen we nu aan deze objecten (bijv. stapelbaar, vaatwasserbestendig, ergonomisch, hygiënisch)?"
- > **Opdracht:** maak een snelle schets van een keramisch object (beker, bord, schaal, potje) dat speciaal is ontworpen voor een specifieke behoefte in de zorg of facilitaire omgeving (bijv. voor iemand die moeilijk kan slikken, iemand met beperkte handfunctie, voor medicatie, voor een prettige sfeer op een afdeling). Denk na over de vorm en eventueel het materiaal/de afwerking.
- > **Doel:** de principes van functioneel en zorgvuldig ontwerp toepassen in een eigen, relevant concept.

4 Afsluiting (5 minuten): presentatie en reflectie

- > Laat enkele leerlingen hun schets presenteren en kort uitleggen wat de functie is en waarom de gekozen vorm/materiaal geschikt is voor de doelgroep/situatie in de zorg.
- > **Klassikale vraag:** "Wat heb je geleerd over hoe belangrijk het ambacht en het ontwerp van alledaagse objecten zijn voor comfort en functionaliteit, zeker in een zorgomgeving?"
- > **Doel:** reflecteren op de impact van doordacht design en vakmanschap op het welzijn.

Zorgvuldig vormgegeven: Keramiek voor comfort en functionaliteit in de zorg

Differentiatie

- > **Niveau 2:** focus op het herkennen van de basis-functie en eenvoudige vormen. Het eigen ontwerp is een simpele schets met een duidelijke functie.
- > **Niveau 4:** laat leerlingen dieper nadenken over materiaaleigenschappen (glazuur, porositeit), ergonomie en hygiëne-eisen bij hun ontwerp.

Evaluatie-ideeën

Exit Ticket:

- > “Noem één eigenschap van keramiek die het geschikt maakt voor gebruik met voedsel of drank.”
- > “Welke specifieke zorgbehoefte lost jouw ontworpen object op?”

Onderzoek en analyse: functionaliteit onder de loep - Werkblad

Noteer per object:

- > Wat is het object en waarvoor diende het precies?

.....

.....

.....

- > Welke eigenschappen van het materiaal (keramiek) maken het geschikt of ongeschikt voor dit gebruik?

.....

.....

.....

- > Hoe beïnvloedde de vorm (het ontwerp) het gebruiksgemak?

.....

.....

.....

- > Welk ambacht (bijv. draaien, glazuren) was nodig om het functioneel en duurzaam te maken?

.....

.....

.....